

М. П. Денисенко,
д. е. н., професор, професор кафедри бізнес-економіки та туризму,
Київський національний університет технологій та дизайну
Є. В. Третяк,
студентка, Київський національний університет технологій та дизайну

DOI: 10.32702/2306-6806.2018.12.59

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

М. Denysenko,
Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Business Economics
and Tourism, Kiev National University of Technology and Design
Yu. Tretiak,
student, Kiev National University of Technology and Design

MECHANISM OF PROVIDING ECONOMIC SECURITY OF ECONOMIC ENTITY

У статті розглянуто розвиток теоретичних положень економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, а також практичні рекомендації щодо оцінки та управління економічною безпекою суб'єктів господарювання.

Економічна безпека підприємства є досить актуальною проблемою, адже на сьогоднішній день держава не має ефективного механізму управління безпечними підприємствами, а лише елементи регулювання: правові, економічні та соціальні заходи прямого та опосередкованого впливу.

На мікрорівні економічна безпека проявляється в плавному та стабільному функціонуванні підприємства, запобіганні витоку інформації, здатності боротися з загрозами, закладати основу та визначати перспективи зростання незалежно від об'єктивних та суб'єктивних факторів та загроз.

Для підвищення рівня економічної безпеки підприємство має працювати над забезпеченням стабільності та ефективності основних компонентів, які зазвичай включають: фінансові, інформаційні, технологічні, людські, екологічні та правові. Окремим компонентом у системі економічної безпеки підприємства є фінансова безпека, яка впливає з фінансового стану підприємства та свідчить про безпеку власних ресурсів підприємства, рівень та напрями їх використання.

Досліджено механізм забезпечення економічної безпеки підприємства, визначено структуру і зміст його основних складових, дано загальну характеристику. Обґрунтовано механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

The article describes the essence of the economic security of economic entity. The mechanism of economic security is investigated, the structure and content of its main components are defined. It has been substantiated that the tasks and functions of economic security are implemented in compliance with certain principles and application of some methods economic security of the enterprise.

The article is to study the main components of the mechanism of management of economic security entities. The large number of threats requires the development and implementation of effective measures to ensure economic security entity of the enterprise. The mechanism of providing economic security is an integral part of its economic security, based on specific tasks, functions and principles; involves the use of the system together methods, tools and concrete measures for their implementa.

The enterprise economic security is quite an urgent problem, because nowadays the state has no effective mechanism to manage enterprises safe, but only the regulation elements: legal, economic and social measures of direct and indirect effect.

At the micro level, economic security is manifested in the smooth and stable enterprise functioning, prevention of information leakage, ability to deal with threats, laying the basis and defining growth prospects, regardless of objective and subjective factors and threats.

The main tasks of economic security business include: protection of the legitimate rights and interests of the company and its employees; collection, analysis, data evaluation and prediction of the situation; study partners, customers, competitors, candidates for the job; detection, prevention and suppression of illegal and other possible negative of the company's employees to the detriment of its security; preservation of assets and information; obtain the necessary information to develop the most optimal management decisions on strategy and tactics of economic activity etc.

Economic mechanism of enterprise economic security management is defined as the process of neutralisation of hazards into security at the expense of effective interaction of all elements of enterprise management, that is the integration of processes of motivation, planning, control, monitoring and organisations that create enterprise security.

Historically and logically, the problem of economic security is associated with the formation and development of statehood, nation awareness of their economic interests. However, this problem has never disappeared from public view and at different periods was actualized.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, об'єкт господарювання, механізм забезпечення економічної безпеки підприємства, економічна безпека, підприємство.

Key words: economic entity, mechanism of providing economic security of the enterprise, economic security, enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні вітчизняні підприємства характеризуються різним рівнем економічного розвитку. Об'єктивні закони змішаної економіки змушують їх постійно шукати нові ефективні методи, важелі та принципи господарювання. Динамічний розвиток ринку, посилення конкуренції як на національному, так і на міжнародному ринках вимагають від вітчизняних підприємств заходів, спрямованих на підвищення результативності господарської діяльності, забезпечення гнучкості і динамічності її поведінки у взаємодії її з зовнішнім середовищем. Перетворення, що відбуваються в економіці, потребують вирішення важливих питань у сфері управління підприємством.

Однією з головних проблем управління економічною безпекою суб'єктів господарювання є відсутність концептуальних основ побудови і функціонування механізму управління нею, який дозволить здійснювати ефективну протидію загрозам, використовувати наявний потенціал та в цілому підтримувати стан економічної безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема економічної безпеки суб'єктів господарювання активно досліджується представниками різних напрямів і шкіл економічної науки. Протягом останнього десятиліття її розглядають українські вчені в широкому діапазоні питань, що обумовлюють економічну безпеку. Так, О. Козак досліджує проблему економічної безпеки в аспекті розвитку малого підприємництва [1]; В. Похилюк аналізує систему показників і сучасний стан економічної безпеки України в розрізі галузей виробництва й щодо конкурентоспроможності підприємств, а також пропонує комплекс регулювальних заходів забезпечення економічної безпеки [2]; Н.Й. Реверчук досліджує проблему управління економічною безпекою [3]; М.С. Тумакова розглядає економічну безпеку в розрізі залучення іноземних інвестицій [4].

Багато авторів досліджує проблему економічної безпеки України в податковому, фінансовому, екологічному аспектах, в аспекті інноваційної політики держави тощо. Водночас бракує досліджень окресленої проблеми в аспекті теорії забезпечення економічної безпеки. Отже, подальше теоретичне обґрунтування сучасного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання є актуальним і практично значущим.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є теоретичне обґрунтування механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів та об'єктів господарювання та розробка практичних рекомендацій щодо шляхів його вдосконалення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття "механізм" дуже часто використовується в сучасній економічній літературі у таких, наприклад, словосполученнях як "господарський механізм", "економічний механізм", "ринковий механізм" та багато інших. Це означає, що поняття "механізм" потрібне і визначає особливу послідовність дій, спеціальні методи або засоби їх виконання. Від точності визначення, чіткості тлумачення поняття "механізм" і його змісту в різних словосполученнях, які використовуються в

управлінській та економічній літературі, залежить од-нозначність, конкретність розуміння і використання цих понять.

В економічній науці поняття "механізм" використовується безумовно в переносному значенні, як внутрішня будова, система функціонування, апарат, алгоритм управлінської діяльності. Найбільш влучно, з нашої точки зору, дав визначення поняттю "механізм" Пономаренко В.С., який трактує механізм управління підприємством як сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаних спільністю мети, за допомогою яких здійснюється ув'язування та узгодження суспільних, групових і приватних інтересів, забезпечується функціонування і розвиток підприємств як соціально-економічної системи [5]. Автор у цьому трактуванні виділяє, крім форм, методів та засобів управління, спільну мету за для якої і здійснюється зазначена дія. Процес управління завжди передбачає наявність об'єкта та суб'єкта управління. Тому, розглядаючи механізм управління ризиками підприємства, доцільно визначити суб'єкт та об'єкт управління ризиками

Управлінська система функціонує завдяки тому, що суб'єкт управління впливає на його об'єкт. Внаслідок цього об'єкт певною мірою змінюється, набуває нових якостей та організаційних особливостей. Головною значальною ознакою змін (набутих об'єктом нових якостей та організаційних особливостей) є те, що вони відповідають потребам, інтересам і бажанням суб'єкта. Суб'єкт прагне до змін в об'єкті, які йому вигідні, корисні, відповідають цілям, завданням та уявленням про те, як має бути організований і як повинен функціонувати об'єкт. Тому керуючий вплив виступає як цілеспрямований та організуючий фактор.

В умовах змішаної економіки змінилися методи господарювання та шляхи досягнення цілей підприємств, тому поняття "механізм" слідувало б переглядати та вдосконалювати. Так, О.В. Дерев'янка вважає, що перехід до ринкових відносин різко поширює кордони використання всіх механізмів, які використовуються в господарській сфері, і перш за все економічного, оскільки він прямо впливає на економіку [6]. Тому всі негативні явища, які відбуваються в економіці держави, залежать від економічного механізму, що функціонує у складі господарського.

В умовах планової економіки поняття "економічний механізм" приділялося не багато часу та уваги. Головним чином вивчалися питання організації господарського розрахунку як методу соціалістичного господарювання. Економічному механізму надавалися виконавські господарські функції, в результаті чого його розглядали як "сукупність форм соціалістичного розширеного відтворення", "вираження взаємодії людей, організованих у підприємства, відомства і т. д.", "сукупність взаємозалежних важелів і методів планового впливу на виробництво, обмін, розподіл і споживання продуктів".

Узагальнена інформація щодо сутності економічного механізму та його складових наведена в таблиці 1 [7—13].

Механізм управління економічною безпекою суб'єктів господарювання є однією із ключових підсистем загальної системи управління підприємством, що включає сукупність економічних методів, принципів, функцій, завдань, важелів та інструментів впливу на стан та розвиток суб'єкта господарювання.

Економічні методи — система прийомів, які використовують у господарській діяльності як держави, так

Табл. 1. Підходи до визначення поняття "економічний механізм"

Визначення поняття «економічний механізм»	Елементи економічного механізму	Переваги і недоліки підходу до визначення поняття «економічний механізм»
Сукупність взаємозалежних важелів і методів планового впливу на виробництво, обмін, розподіл і споживання продуктів	Планування і прогнозування, організація суспільного виробництва, економічне стимулювання, ціноутворення, фінансово-кредитний механізм	Переваги: Запропоновані елементи забезпечували функціонування економічного механізму
Цілісна система, яка складається з двох взаємодіючих підсистем: функціональної та забезпечувальної	Планування, стимулювання та відповідальність, науково-технічний прогрес, керування якістю продукції, раціональне використання ресурсів, охорона довкілля	Переваги: Запропоновані підсистеми були функціональними. Недоліки: при визначенні економічного механізму переплелися його цілі, функції та їх забезпечення; відсутні функції управління, підсистеми правового й інформаційного забезпечення
Цілісна система, яка обов'язково повинна мати економічні важелі та використовуватись як інструменти впливу на економічні процеси підприємства	Ціни, тарифи, відсоткові ставки, пільги, санкції та ін.	Переваги: підхід до побудови економічного механізму підприємства вважається цінним для економіки
Сукупність елементів, які включають управління, нормування, облік результатів і витрат, відповідальність та матеріальне заохочення, інформаційне, ресурсне, організаційне забезпечення	Складова частина господарського механізму	Недоліки: невизначення є неповним, бракує системи цілей
Перетворення процесу трудової діяльності на рух засобів виробництва та його кінцевих результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів	Складова частина господарського механізму	Переваги: наявність нового підходу до визначення категорії «економічний механізм»
Сукупність економічних ресурсів і способів їхньої взаємодії для реалізації цього економічного процесу	Сукупність економічних ресурсів	Переваги: Логічно пов'язане з основним поняттям «механізм» із технічних наук; одержання достовірних результатів економічного дослідження. Недоліки: не завжди використовується в економічній літературі
Взаємодія між суб'єктами і центром	Складається з трьох стадій: центр, повідомлення, результат	Переваги: Новий підхід до визначення категорії «економічний механізм». Недоліки: поняття є найвищою формою абстракції, нез'ясоване поняття центру, не визначені ресурси механізму

і підприємства задля досягнення поставленої мети, тобто забезпечення економічної безпеки.

Важелі — це конкретні інструменти, які використовуються в господарській діяльності як держави, так і підприємства задля досягнення поставленої мети, тобто забезпечення економічної безпеки.

Розвиток економіки значною мірою залежить від наявного арсеналу методів та важелів, що використовуються в державі, та широти їх використання на практиці.

Окрім того, поряд із державними дотаціями, можуть мати місце державні інвестиції для фінансування цільових програм розвитку, а керівництво підприємства, разом із традиційними матеріальними стимулами (оплата праці, премії), може пропонувати працівникам страхування, медичне забезпечення, оплату мобільного зв'язку та бензину, безплатні обіди тощо.

Елементи механізму мають складну, багаторівневу та ієрархічну організацію, виявляючи себе у вигляді певних підсистем: підсистема управління діяльністю, підсистема цілей та завдань, функціональна структура та організаційна структура.

Процес управління завжди передбачає наявність об'єкта та суб'єкта управління. Тому, розглядаючи механізм управління економічною безпекою підприємства, необхідно визначити суб'єкт та об'єкт управління.

Механізм забезпечення економічної безпеки на прикладі ПрАТ "Чинбар" можна зобразити наступним чином (рис. 1).

У вітчизняній практиці господарювання, суб'єктом економічного механізму (зовнішнього щодо підприємства) виступає держава в особі законодавчих і виконавчих органів, органи місцевого самоврядування, а також недержавні організації, а на рівні окремого підприємства (внутрішній рівень) — його орган управління (власник, директор, рада директорів тощо).

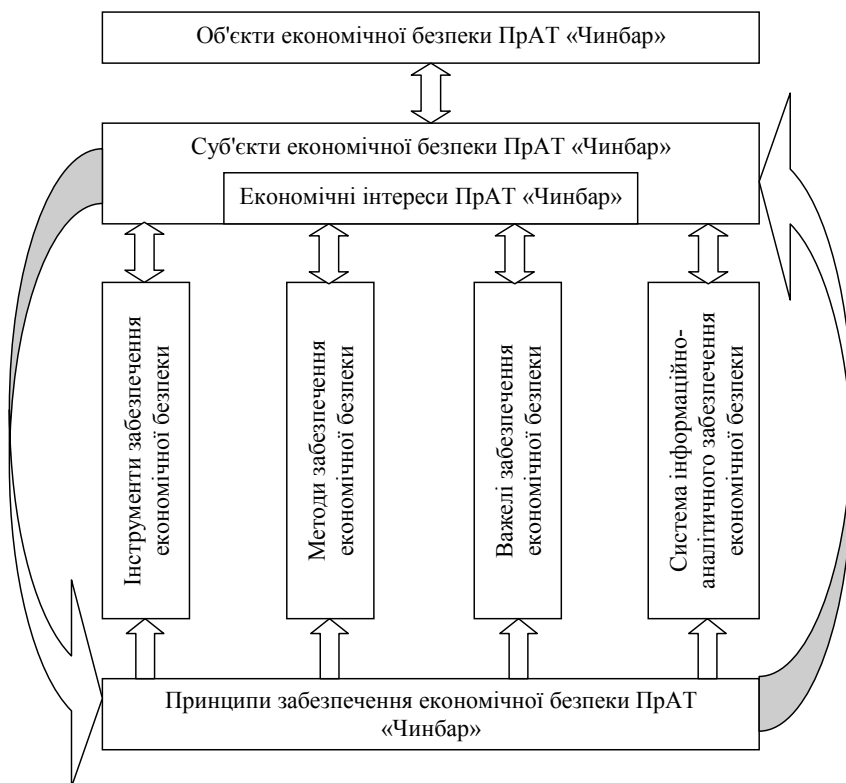
Об'єктом управління економічною безпекою підприємства виступає процес фінансового забезпечення діяльності підприємства в цілому, та їх окремих елементів (прибуток, джерела формування фінансових ресурсів, структура капіталу, обсяги та інтенсивність грошових потоків, фінансові інвестиції, фінансові інновації тощо) важливо також провести дослідження сукупності фінансових ризиків, що впливають на фінансову діяльність підприємства. В межах системи економічної безпеки, об'єкт управління визначається та коригується залежно від завдань управління.

У процесі реалізації головної мети, управління економічною безпекою підприємства націлене на вирішення таких основних завдань, а саме:

- забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства;
- зростання прибутковості та ринкової вартості підприємства;
- забезпечення своєчасного виявлення та усунення загроз і небезпек фінансовій безпеці підприємства;
- забезпечення ефективного управління фінансовими ризиками підприємства.

Загалом, у процесі управління економічною безпекою підприємства, окремі завдання мають корелюватися та бути оптимізовані між собою для найбільш ефективною реалізації головної мети управління економічною безпекою підприємства. Механізм управління економічною безпекою містить також підсистеми методів, інструментів та важелів, що формують ядро системи економічної безпеки. В структурі запропонованого механізму ми виділяємо наступні групи методів: управлінські, фінансові та методи управління фінансовими ризиками.

Методи управління полягають у тому, щоб створити умови для чіткої організації процесу управління, ви-

Рис. 1. Механізм забезпечення економічної безпеки ПрАТ "Чинбар"

користання сучасної техніки і прогресивної технології організації праці з метою забезпечення максимальної ефективності управління економічною безпекою підприємства. Основою класифікації методів управління є внутрішній зміст мотивів, якими керується людина у процесі своєї діяльності. За своїм змістом мотиви діяльності можна поділити на матеріальні, соціальні та мотиви примусового характеру. Відповідно до цього, розрізняють такі методи управління економічною безпекою підприємства: економічні, соціально-психологічні та організаційні.

Економічні методи характеризуються впливом на суб'єкт управління через його економічні інтереси шляхом матеріального стимулювання, тобто створюють матеріальну зацікавленість у відповідальних осіб за стан (рівень) економічної безпеки підприємства.

За допомогою організаційних методів формується організаційна структура управління фінансовою безпекою, визначаються повноваження та відповідальність посадових осіб, розпорядок роботи, порядок дій у тій чи іншій ситуації.

Використання соціально-психологічних методів в управлінні економічною безпекою спрямоване на підвищення рівня мотивації персоналу в системі безпеки підприємства.

Обов'язковим елементом у структурі механізму управління економічною безпекою підприємства є фінансові методи, які охоплюють фінансове планування і прогнозування, моніторинг, фінансовий аналіз та фінансове регулювання.

Метод прогнозування використовується з метою передбачення майбутнього стану внутрішнього і зовнішнього середовища, можливих загроз фінансовій безпеці. Він базується на вивченні закономірностей розвитку різних економічних явищ і процесів, виявляє найбільш імовірні та альтернативні шляхи їх розвитку і дає базу для вибору фінансової стратегії на перспективу. Тобто це процес обґрунтування кількісних та якісних змін стану економічної безпеки в майбутньому. Прогнозування, з одного боку, має передувати плануванню, а з іншого боку, має бути його складовою частиною, оскільки використовується на різних стадіях планової роботи.

Планування є одним із найважливіших етапів у процесі керування економічною безпекою, оскільки є методом, що створює основу для прийняття всіх управлінських рішень у процесі забезпечення економічної безпеки підприємства. Головним завданням планування є постановка цілей та завдань, для досягнення яких має здійснюватися увесь подальший управлінський процес.

Моніторинг використовується з метою постійного спостереження за станом економічної безпеки та передбачає виявлення змін та відхилень від планових показників, відстеження можливих ризиків та загроз, що можуть призвести до зниження економічної безпеки, контроль за дотриманням принципів забезпечення економічної безпеки. Використання методу моніторингу в управлінні економічною безпекою підприємств дає змогу в короткі строки діагностувати кризові явища у фінансовій складовій безпеки підприємства та вчасно реагувати на них. Ефективна організація моніторингу повинна передбачати контроль за станом не лише внутрішнього середовища підприємства, але і зовнішнього, в якому акумулюється основна маса небезпек та загроз.

Метод аналізу, в процесі управління економічною безпекою підприємства, дає змогу шляхом розрахунку основних фінансових показників, говорити про конкурентоспроможність, ліквідність, кредитоспроможність підприємства, прибутковість його діяльності, відповідність обсягів продажу запланованим значенням та ін. Без постійного аналізу діяльності неможливо існування та прогресивний розвиток жодного підприємства.

Регулювання як метод забезпечення економічної безпеки передбачає оптимізацію рівня економічної безпеки, на основі даних про її стан, стан зовнішнього та внутрішнього середовищ, наявність ризиків та загроз, що були отримані на попередніх етапах методологічного процесу, та порівняння їх із плановими та прогнозними показниками. Регулювання включає постійний вплив управлінського персоналу на перебіг фінансових процесів та стан економічної безпеки з метою досягнення стану відповідності запланованим цілям.

Однією з найважливіших умов забезпечення стійкого зростання підприємства та формування позитивних результатів його фінансової діяльності є розробка та впровадження ефективного механізму забезпечення управління фінансово-економічною безпекою, який забезпечить захист підприємства від загроз і небезпек внутрішнього та зовнішнього середовища.

Загалом механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства являє собою сукупність його основних принципів, функцій, методів, прийомів, інструментів і стимулів.

В основі механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства — системне поєднання певних функцій, інструментів, методів та організаційного, нормативно-правового й інформаційно-аналітичного забезпечення, створюваних на базі принципів забезпечення фінансової безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також формуються суб'єктами управління фінансовою безпекою підприємства для досягнення та захисту його фінансових інтересів.

Даючи характеристику основних елементів механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, необхідно враховувати таке: вони повинні формуватися зважаючи на його фінансово-економічні інтереси (зростання ринкової вартості підприємства, максимізація прибутку тощо); відображати основні

складові управління підприємства; гарантувати систему захисту.

Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства зумовлюється об'єктивно наявним для кожного підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності.

ВИСНОВКИ

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Надійна економічна безпека підприємства можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації. Ця система забезпечує можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку, зменшити наслідки фінансових криз і негативного впливу нових загроз та небезпек.

У механізмі забезпечення економічної безпеки об'єктивно мають поєднуватися ринкові й державно-адміністративні методи й важелі. Таке поєднання проявляється у використанні економічних важелів управління забезпеченням економічної безпеки. Економічні (ринкові) важелі регламентуються адміністративно-правовими методами. У свою чергу, адміністративні методи спираються на певну правову базу й використовують ринкові важелі регулювання процесу забезпечення економічної безпеки.

Література:

1. Козак О.В. Проблеми розвитку малого підприємства в Україні / О.В. Козак // Сучасні проблеми інноваційного розвитку держави: матеріали IV Наук.-практ. конф. — Дніпропетровськ, 2010. — 151 с.
2. Похилюк В.В. Держава в транзитивній економіці: регулювання економіки, аналіз та стан економічної безпеки: [монографія] / В.В. Похилюк. — Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008 — 403 с.
3. Реверчук Н.І. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: [монографія] / Н.І. Реверчук. — Львів: ЛБІ НБУ, 2004. — 195 с.
4. Тумакова М.С. Экономическая безопасность государства в разрезе привлечения иностранных инвестиций / М.С. Тумакова // Экономика та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку: зб. тез II Міжнародної наук.-практ. конф. — Мадрид, 2010. — Т. III. — 164 с.
5. Пономаренко В.С. Механізм управління підприємством: стратегічний аспект / В.С. Пономаренко. — Харків, 2002. — 252 с.
6. Деревянко О.В. Организационно-экономический механизм планирования бизнес-процессов предпринимательских структур: дис. канд. экон. наук: 08.00.05 / О.В. Деревянко. — СПб., 2004. — 156 с.
7. Загородний А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.А. Возник. — К.: Знання, 2007. — 1072 с.
8. Теория управления социалистическим производством: учеб. для студентов экономических специальностей / Под ред. О.В. Козловой. — М.: Экономика, 1979. — 368 с.
9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.М. Лозовский, Б.А. Стародубцева. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 496 с.
10. Воеводин С.А. Экономический механизм управления промышленным производством. Методика и практика организации / С.А. Воеводин. — К.: Вища школа, 1991. — 159 с.
11. Лисенко Ю. Організаційно-економічний механізм управління підприємством / Ю. Лисенко, П. Єгоров // Економіка України. — 1997. — № 1. — С. 86.

12. Глава 8. Часть III: Функциональное моделирование. Основные понятия IDEFO [Электронный ресурс]. — Режим доступа: kgau.ru/istiki/umk/mbp/ch08.html

13. Измалков С. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г.) / С. Измалков, К. Сонин, М. Юдкевич // Вопросы экономики. — 2008. — № 1. — С. 4—26.

14. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О.Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. — 2012. — № 1. — Т. 2. — С. 29—35.

References:

1. Kozak, O.V. (2010), "Problems of small business development in Ukraine", Suchasni problemy innovatsijnoho rozvytku derzhavy: materialy IV naukovo-praktychnoi konferentsii [Modern problems of innovative development of the state: materials of the IV scientific-practical conference], Dnipropetrovs'k, Ukraine.
2. Pokhyliuk, V.V. (2008), Derzhava v tranzytivnij ekonomitsi: rehuliuвання ekonomiky, analiz ta stan ekonomichnoi bezpeky [State in a transitive economy: economic regulation, analysis and state of economic security], RVV PUSKU, Poltava, Ukraine.
3. Reverchuk, N.I. (2004), Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpryiemnyts'kykh struktur [Management of economic security of business structures], LBI NBU, L'viv, Ukraine.
4. Tumakova, M.S. (2010), "Economic security of the state in the context of attracting foreign investment", Ekonomika ta finansy v umovakh globalizatsii: dosvid, tendentsii ta perspektivy rozvytku: zb. tez II Mizhnarodnoin nauk.-prakt. konf. [Economics and finance in conditions of globalization: experience, trends and prospects of development: a collection of abstracts of the 2nd International Scientific and Practical Conference], vol. III, Makiivka, Ukraine.
5. Ponomarenko, V.S. (2002), Mekhanizm upravlinnia pidpryiemstvom: stratehichnyj aspekt [The management mechanism of the enterprise: the strategic aspect], Kharkiv, Ukraine.
6. Derevianko, O.V. (2004), "Organizational and economic mechanism for planning business processes of business structures", Ph.D. Thesis, Economy, St.Petersburg, Russia.
7. Zahorodnyj, A.H. and Voznyk, H.L. (2007), Finansovo-ekonomichnyj slovnyk [Financial and economic dictionary], Znanyia, Kyiv, Ukraine.
8. Kozlova, O.V. (1979), Teoryia upravleniya sotsyallystycheskym proyzvodstvom: ucheb. dlia studentov ekonomycheskykh spetsyal'nostej [Theory of socialist production management], Ekonomika, Moscow, Russia.
9. Rajzberh, B.A. Lozovskij, L.M. and Starodubtseva, B.A. (1996), Sovremennij ekonomycheskij slovar' [Modern economic dictionary], YNFRA-M, Moscow, Russia.
10. Voevodyn, S.A. (1991), Ekonomycheskij mekhanizm upravleniya promyshlennym proyzvodstvom. Metodyka y praktyka orhanyzatsyy [The economic mechanism of management of industrial production. Methodology and practice of organization], Vyscha shkola, Kyiv, Ukraine.
11. Lysenko, Yu. and Yehorov, P. (1997), "Organizational and economic mechanism of enterprise management", Ekonomika Ukrainy, vol. 1, p. 86.
12. Mindal'ov, I.V. (2015), "Functional modeling. Basic concepts IDEFO", available at: kgau.ru/istiki/umk/mbp/ch08.html (Accessed 20 Nov 2018).
13. Yzmalkov, S. Sonyn, K. and Yudkevych, M. (2008), "Theory of Economic Mechanisms (Nobel Prize in Economics 2007)", Voprosy ekonomyky, vol. 1, pp. 4—26.
14. Trukhan, O.L. (2012), "Scientific interpretation of the functions of strategic management of enterprises", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 1, no. 2, pp. 29—35.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2018 р.